

Mai més!

Butlletí d'informació i comunicació de l'**Amical de Mauthausen**
i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya

Sumari

- 1 *Tragedia y Catarsis*
- 2 Josep Simon Mill
- 2 Projecte de recerca i arxiu
- 3 Eusebi Pérez
- 3 Recordem a...
- 4 Homenatge als deportats de Cantàbria
- 4 Terceres jornades sobre deportació a Ejulve (Terol)
- 5 Activitats
- 5 Exposició *Imágenes y memoria de Mauthausen*
- 6 *Conferencias en Asturias: Unas reflexiones*
- 6 Sentència del Tribunal Constitucional despenalitzant la negació de l'Holocaust
- 6 MAI MÉS! Cultura i memòria antifeixista
- 7 *Holocaustos siglo XX*
- 7 La tasca del Templers de Jumilla
- 7 Llibres rebuts o adquirits
- 8 Lectures recomanades
- 8 Viatge a Mauthausen, maig 2008

© **Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis**

Sils, 1 baixos - 08002 Barcelona
Tel. 93 302 75 94 - Fax 93 302 75 83
e-mail: A_MAUTHAUSEN@terra.es

REDACCIÓ: Rosa Toran

EDITA: J.J.Gràfics
Tel. 93 555 43 18 - 08328 Alella

Dipòsit legal: B-14.608-2001

S'autoritza la reproducció de fragments citant la procedència.

**2008, un nou any.
Com sempre,
record i responsabilitat.**

El guionista asturià Javier Navarro i el dibuixant català Antoni Carrillo són els autors d'aquest dibuix, que forma part de la història *Culpa*, que narra l'experiència dels republicans al camp de Mauthausen. Amb una llarga trajectòria de compromís, en els darrers anys han rebut diversos premis, l'últim dels quals ha estat el Premi Haxtur 2007, atorgat el passat 13 d'octubre, a la millor història curta publicada a Espanya, el 2006, al XXXI Saló Internacional del Còmic del Principat d'Astúries. Aquesta història forma part d'un projecte per a la novel·la gràfica *Tragedia y catarsis*, que transcorrerà entre l'inici de la Guerra Civil i el judici de Nuremberg, i per a la qual comptaran amb la col·laboració de l'Amical.

RECORDEM A...

Josep Simon Mill, supervivent del camp nazi de Mauthausen

Ens ha deixat Josep Simon i Mill, resident aquests últims anys a la comarca del Bages. Va néixer a Olvan (Berguedà) l'any 1912. Fill d'una família humil, va viure la seva difícil infantesa durant la monarquia d'Alfons XIII. Del temps de la dictadura de Primo de Rivera, recordava les lluites sindicals que els treballadors del seu petit poble lliuraren en la clandestinitat. Durant la seva adolescència, va treballar en la indústria del tèxtil, on experimentà, en pròpia carn, les dures condicions laborals d'aquella època: manca de previsió social, acomiadaments lliures, etc. Aquesta situació d'injustícia el marcà profundament durant tota la seva vida.

La caiguda de la monarquia i l'adveniment de la Segona República van desvetllar les il·lusions de la classe treballadora. Conseqüent amb els seus ideals, es va fer sindicalista. També tenia projectes personals... Tots els seus plans, però, es veurien frustrats amb l'esclat de la Guerra Civil.

Amb la derrota del règim republicà, vindria la retirada i l'exili a França, amb els camps de refugiats i les seves innombrables misèries. Després, les Companyies de Treballadors Estrangers i la Segona Guerra Mundial. Presoner dels nazis, va ser deportat a Alemanya i més tard al camp de la mort de Mauthausen (Àustria). En aquest infern hi va poder sobreviure durant més de quatre anys. Finalment, el 5 de maig de 1945, seria alliberat per les forces nord-americanes del general Omar N. Bradley.

Acol·lit per França, va poder refer la seva vida en aquest país, que li atorgà tots els drets de ciutadania. Després d'un llarg exili, retornà a Catalunya, la terra que ell més estimava, l'any 2000. A casa seva, va voler dedicar els últims anys a donar testimoni dels fets que li varen tocar viure.

Mai va renunciar als seus ideals de joventut, i per això es va lliurar entusiasmat a la tasca de conferenciant, en totes les ocasions que era requerit el seu testimoni, sempre de forma desinteressada. Va comunicar amb públics de totes les edats, però s'adreçava de forma especial a la gent més jove, remarcant els valors dels sistemes democràtics en front dels totalitarismes de qualsevol signe. Per això va visitar nombrosos instituts d'ensenyament secundari del Bages, Berguedà, i altres comarques catalanes. Les seves xerrades eren veritables lliçons magistrals d'història, amb molt d'èxit entre l'alumnat, perquè era home de paraula fàcil i amena. Amb la seva humanitat i simpatia es posava els joves a la butxaca. Van ser molts els que van

recórrer a ell en busca d'ajuda per als seus treballs de recerca. També periodistes, historiadors, estudiosos, etc. A tots atenia amb deferència i un excel·lent humor.

Va tenir la generositat de deixar-nos per escrit el seu pas per Mauthausen en una obra, d'edició privada, que porta per títol: *Quatre anys, tres mesos i onze dies a Mauthausen*, a cura de Joan Ballarà. Després va voler deixar constància de tota la seva atzarosa vida en unes interessants memòries titulades així: *UN CLAM DE LLIBERTAT. Vivències de Josep Simon Mill, exdeportat de Mauthausen (4.929)*, escrites amb la col·laboració de l'autor d'aquestes línies i publicades per Abadia Editors, Saldes 2003.

És a través del seu testimoni que podem conèixer fets molt concrets de la monarquia d'Alfons XIII, la dictadura de Primo de Rivera, l'adveniment de la Segona República, la Guerra Civil, l'exili a França, amb els camps de refugiats, la Segona Guerra Mundial, l'horror de Mauthausen i el seu llarg exili. Una aportació històrica de primera mà que ens ha deixat per a comprendre millor aquestes èpoques. El seu testimoni directe i la defensa dels valors democràtics: pau, justícia, i llibertat per a tots, no seran oblidats pels milers de persones que varem tenir la sort d'escoltar-lo. Com a bon sembrador, va escampar molta llavor, que estem segurs donarà esplèndids fruits.

Moltes gràcies, Josep. No oblidarem mai el teu magnífic exemple d'humanisme i solidaritat. Descansa en pau, amic.

Ramon Salvadó i Valentines

Projecte de recerca i arxiu

Com bé sabeu, pels informes que anualment rebeu i pel propi butlletí, fa tres anys, mercès a l'ajut de la Generalitat de Catalunya, va iniciar-se el projecte de confecció d'una base de dades sobre els deportats, amb informacions que recollien no només la seva trajectòria als camps nazis, sinó també el seu itinerari anterior i posterior; a més, també es tractava de corregir alguns errors que contenen les llistes fins ara publicades.

Per manca de subvenció, el projecte va quedar interromput durant un any, però actualment s'ha posat de nou en marxa, mercès a un conveni signat entre la Generalitat de Catalunya, la Universitat

Pompeu Fabra i l'Amical, que ha permès la contractació de dos historiadors i dos becaris. De moment, gràcies a la recerca als arxius de Dachau i a la contrastació de dades, s'han pogut rectificar - esmenant errors- o ampliar moltes de les dades contingudes en les llistes elaborades fins ara, fins i tot afegint-hi noms.

Per a la realització del treball ha estat indispensable seguir ordenant l'arxiu de l'associació; a partir d'una subvenció del Ministeri de Cultura, concedida per a l'any 2007, s'ha fet un pas important en aquest sentit. El resultat ha estat molt encoratjador, ja que ha permès posar

ordre a tota la documentació acumulada al llarg de dècades i separar l'arxiu de l'associació en dues parts, l'arxiu històric i l'arxiu viu o administratiu dels darrers cinc anys, disposar d'un volum aproximat de 700 carpetes personals, que contenen informacions molt valuoses sobre els deportats.

Estem avançant en el procés d'aconseguir allò que ha estat un dels compromisos d'aquesta Junta, preservar el llegat històric de l'Amical i confegir, de la forma més precisa possible, la llista completa dels deportats.

RECORDEM A...

Eusebi Pérez, republicà i supervivent del camp de Mauthausen, ha mort a Venèçuela, el 17 d'agost de 2007

Eusebi Pérez Martín va néixer a Vilafranca del Penedès el 14 d'agost de 1920. Als 16 anys va marxar de Vilafranca com a milicià voluntari amb la Centúria Vilafranca per combatre l'aixecament feixista. Després de realitzar un curs de formació ingressà com a mecànic de l'aviació republicana, i des de finals de 1936 i fins a la fi de la guerra civil va formar part de la tercera esquadreta del XXVII grup de xatos (Polikarpov I-15).

A França, va ser internat primer en el camp d'Argeles-sur-Mer i després en el de Gurs, fins que s'enrolà en una Companyia de Treballadors Estrangers a la ciutat de Cognac. Amb l'ocupació alemanya de França, el juny de 1940, com els altres republicans espanyols, l'Eusebi quedà en una situació perillosa i acabà per ser deportat a Mauthausen, el 20 d'agost de 1940, junt a 927 persones més, en el comboi d'Angulema, que arribà al camp quatre dies més tard.

Internat amb els 490 homes i nens que viatjaven al comboi, va rebre el número 3859, i a partir d'aquell moment i fins l'alliberament del camp, aquell fou el seu nom. Romangué a Mauthausen 57 mesos, durant els quals treballà en diverses feines, fins que, a finals de 1942, gràcies als seus coneixements mecànics, obtingué el treball de mecànic de bicicletes a l'armeria. Aquest destí li permeté, a partir de l'abril de 1945, recollir i amagar armes que, amb altres companys, va usar en les hores immediates a l'alliberament.

Després de sortir de Mauthausen, l'Eusebi va romandre cinc mesos en una casa de repòs a Issy Les Molineaux (París), fins que va començar a treballar en una

fàbrica d'avions a Clichy i després de mecànic de pista a Ville Poublet. El 3 d'agost de 1946 es casà amb Aurora Just, filla d'un matrimoni republicà vilafranquí també exiliat, i dos anys després varen partir, amb el fill de 18 mesos, Jasmín, cap a Venèçuela, on començà una nova vida, i on nasqué, el 1955, el segon fill, Oscar. Treballà durant 41 anys a Caracas en el sector relacionat amb la mecànica, i participà activament en el Centre Català de la ciutat.

L'any 1973 va retornar a Catalunya per primer cop per visitar la mare, i el 1978 va viatjar per primera vegada a Mauthausen, any en què s'inscrigué a l'Amical de Mauthausen, amb el número de soci 358; des d'aleshores cada any va procurar d'assistir a l'assemblea de l'associació i a la dels exaviadors de la República, ocasions que li servien per mantenir contacte amb els antics companys deportats i de la guerra, sense oblidar el conreu d'una afectuosa relació amb Antònia Garcia, col·laboradora de l'Amical i que als tres anys va viatjar des d'Angulema en el mateix comboi que l'Eusebi.

L'any 2005, en el 60è aniversari de l'alliberament dels camps de concentració i d'extermini nazis, va pronunciar el discurs, en nom de tots els deportats a l'appellplatz de Mauthausen, i va ser un dels acompanyants del president del govern espanyol en el seu homenatge a les víctimes republicanes. També la vil·la natal li va retre un sentit homenatge, que va cloure quan els deportats supervivents van descobrir un element escultòric que recordava les víctimes penedesenques i van plantar una alzina, al barri de la Girada. El monòlit té inscrites unes paraules d'Eusebi Pérez que fan un crit a la memòria històrica: *"El silenci dels republicans caiguts ha despertat el record del Penedès. En honor seu!"*.

L'Eusebi va convertir la seva experiència a Mauthausen en un símbol de la lluita i el triomf de la dignitat humana, enfront dels propòsits destructors del nazisme, i la seva vida serveix per il·lustrar la trajectòria de molts republicans penedesencs: la II República, la Guerra Civil, l'exili i els camps de refugiats a França, la II Guerra Mundial i els camps de concentració i extermini nazi, la impossibilitat de tornar al nostre país i l'exili definitiu.

Actualment els historiadors Ramon Arnabat i Rosa Toran estan treballant en l'edició d'un llibre biogràfic sobre l'Eusebi Pérez Martín, que comptarà amb un pròleg del president del govern espanyol i el suport de l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès i del Memorial Democràtic de Catalunya.

Ramon Arnabat

Recordem a:

José Antonio Cruz Fernández, soci núm. 683, ha mort el 10 de setembre als 58 anys. Era fill del deportat a Mauthausen Juan Cruz Hernández.

Rosa Fransi Mayolas, sòcia núm. 145, que va morir el 5 de setembre, a l'edat de 92 anys. Era vídua del deportat Vicenç Bachs Vila, mort a Gusen el 7 de juliol de 1941.

Gregorio López Raimundo, soci núm. 721 i germà de l'antic deportat a Mauthausen Joaquín López Raimundo. La seva trajectòria de lluitador per la democràcia, en les circumstàncies més difícils de la dictadura franquista, l'ha fet esdevenir un símbol per a la història del nostre país.

ACTIVITATS

Homenatge als deportats de Cantàbria

El dia 28 de juny va tenir lloc a Santander un esdeveniment de gran rellevància i significació en la nostra passada i recent història: per primera vegada a Cantàbria es va retre un homenatge als dos supervivents del camp d'extermini de Mauthausen, Lázaro Nates i Ramiro Santisteban, nascuts a la nostra terra.

Al matí foren rebuts pel President del Parlament Regional, Miguel Angel Palacios, en un emotiu homenatge, cobert per tots els mitjans de comunicació de la regió, durant el qual els foren lliurades sengles plaques de reconeixement i se'ls va demanar que signessin en el llibre d'honor del Parlament.

A les cinc de la tarda es va procedir a dipositar una ofrena floral davant el monument a les víctimes del nazifeixisme erigit al Parque de la Ría, de Camargo, on van acudir el nou alcalde, Angel Duque, i dos regidors, que mostraren el seu suport incondicional per preservar el monument, que ja ha estat agredit i malmès en cinc ocasions pels grupuscles nazi-feixistes, inclòs el robatori de l'efígie central realitzada en ferro fos per l'escultor Luis Lera a Pau (França). Davant d'això, Jesús de Cos i el seu germà León de Cos proposaren a l'Alcalde sufragar les despeses -un cop més- que suposin les obres necessàries per protegir amb una tanca l'entorn del monument, amb el compromís de l'alcalde de la cura i embelliment del lloc, considerant -segons va dir- que era un honor pel seu ajuntament ser els dipositaris d'aquesta obra en reconeixement de les víctimes del nazifeixisme.

Com a colofó del dia, a les 8 de la tarda, va tenir lloc la projecció del magnífic documental realitzat per Vicente Vega Cobo, titulat «Cántabros en Mauthausen. El viento bajo la niebla» al Centre Cultural de Caja Cantabria de Santander, en presència de nombrosos públics. Després del documental intervingueren Mª Luz Sánchez Escalada, presidenta de l'APICV (Associació

Professional per a la Intervenció en Conflictes i Víctimes), Jesús de Cos, que en nom de l'Amical de Mauthausen va llegir un comunicat enviat per aquesta, Santiago Recio, tinent d'alcalde de l'ajuntament de Santander, així com Vicente Vega Cobo, realitzador del documental, i els dos protagonistes, Lázaro Nates i Ramiro Santisteban, als quals el públic va plantejar diverses preguntes durant el col·loqui que es va dur a terme, com per exemple, què sentien en arribar a Santander i veure davant l'ajuntament l'estatua de Franco. La resposta de Ramiro Santisteban fou rotunda: "¡Vergonya! Jo he viatjat molt per Alemanya i Àustria i mai he vist que hi hagi dedicades estàtues a aquells que fomentaren el feixisme i causaren milers i milers de morts". Al final del col·loqui algú del públic va ressaltar que, malgrat tots els patiments soferts, cap dels dos reflectia resentiment en les seves paraules, ans al contrari, hom entreveia una personalitat generosa que, davant la barbarie feixista, sols demanava, com tantes vegades s'ha repetit: ¡Mai més!

Fou, en definitiva, una jornada carregada d'emotivitat i just reconeixement, malgrat que per a altres arribi molt tard.

Jesús de Cos

Terceres jornades sobre la deportació a Ejulve (Terol)

Per tercer any consecutiu, la nostra associació, en col·laboració amb l'ajuntament d'aquesta localitat de Terol, ha celebrat les Terceres Jornades dedicades a la deportació dels republicans aragonesos als camps nazis, durant els dies 7, 9, 11 i 13 d'agost. Les jornades s'iniciaren amb la inauguració, el dia 7, de l'exposició de l'Amical "La deportación republicana". El dia 9 es va projectar el documental "Cicatrices de piedra" de Mirella Ruiz, i José Mª Maldonado, professor d'Història, impartí una conferència sobre la Guerra Civil a l'Aragó. Ambdós mantenen una estreta relació amb la nostra associació després de participar en el viatge que realitzarem a Mauthausen, el passat mes de maig.

El dissabte, el nostre soci Edmon Gimeno va presentar el seu llibre en un

acte ple d'emotivitat, en el qual els nombrosos assistents van poder conèixer la seva itinerància pels camps de Buchenwald, Dora i Bergen-Belsen, les condicions extremes del treball esclau a què fou sotmès i les atrocitats que contemplà a Dora i Bergen-Belsen, d'on fou alliberat per les forces britàniques.

El grup d'estudiants d'Alcañiz, localitat propera, que havien participat al viatge del mes de maig, tancaren les jornades, el dilluns 13 d'agost, explicant les seves impressions i les experiències viscudes, tot destacant, per damunt de tot, la convivència amb els deportats que varen acompanyar-nos: José Alcubierre, Juan Camacho i David Moyano. Durant la sessió es va projectar el reportatge emès per la Televisió d'Aragó sobre el viatge a Mauthausen.

Un cop finalitzades les Jornades, l'Ajuntament d'Ejulve i l'Amical varen valorar-les molt positivament, tant per l'interès dels veïns del poble com per la repercussió que van tenir en la premsa regional i comarcal.

Juan M. Calvo Gascón

ACTIVITATS

22, 23, 24 setembre. Barcelona. Fira d'Associacions de la Mercè. Participació amb un stand i explicació a la Carpa d'Activitats de l'experiència del viatge a Mauthausen, el passat mes de maig, per part dels estudiants de l'IES Milà i Fontanals de Barcelona.

17 al 20 d'octubre. Barcelona. Primer Col·loqui Internacional sobre Polítiques Públiques de la Memòria. Intenses jornades, on s'exposaren experiències de diversos països que van patir dictadures (Argentina, Xile...), les línies de treball de memorials (EUA, França...), i les perspectives i tasques del Memorial Democràtic de Catalunya. El dia 20, Rosa Toran, participà en la taula rodona en representació de les entitats de memòria catalanes.

19 d'octubre. Conferència a l'IES Cavall Bernat de Terrassa.

24 d'octubre. Centre de Cultura Contemporània de València. En el marc del lliurament del XXXVI Premis Octubre, organitzat per Edicions 3i4 i la Fundació Ausiàs March, es realitzà el XIII Congrés de Pensament que es va centrar en una qüestió d'actualitat, la creació social de la memòria. En una taula composta per Pelai Pagès, Antoni Furió i Rosa Toran, es va debatre el tema *Història i memòria: dues aproximacions al passat*.

25 d'octubre. Conferència al Col·legi d'Enginyers Tècnics de Catalunya, amb la col·laboració de Manuel Fernández Deu, soci de l'Amical i projecció del documental de la TV de L'Hospitalet sobre la seva trajectòria.

27 d'octubre. Assistència al lliurament de nous carnets de l'Associació d'Expresos Polítics de Catalunya, al MHC.

30 d'octubre. Inauguració de l'IES Rovira i Forns a Santa Perpètua de la Mogòda, que amb el seu nom rememora els dos deportats de la població, Projecte Forns Ninou i Josep Rovira Prat. Hi foren presents el Conseller d'Educació, l'alcalde i altres autoritats, i l'Amical, al costat d'Enric Forns, fill de Projecte Forns, i dels nebots de Josep Rovira. Agraïm als professors i especialment a Fina Córdoba, la seva implicació en la tasca de preservació de la memòria.

6-7 novembre. Una delegació de l'Amical, invitada per Iniciativa per Catalunya, va visitar el Parlament europeu a Brussel·les. Al Museu de la Resistència, David Moyano, deportat a Mauthausen i soci de l'Amical, va impartir una conferència, a la que va assistir Alejandro Zurita, fill de deportat i fidel col·laborador de la nostra associació.

7 novembre. Conferència a l'IES Bisbe Sivilla de Calella.

9 de novembre. Presentació de les memòries d'Edmon Gimeno, a l'Ateneu Terrassenc.

13 novembre. Homenatge als Immolats. Parlament de Catalunya.

16 novembre. Pablo Iglesias ha impartit la conferència "Mercedes Núñez, unha galega en Ravensbrück", en les Jornades de Filosofia, celebrades a Santiago de Compostela, i organitzades pel Museo Pedagógico de Galicia, amb una assistència de més de 300 docents.

16 i 17 novembre. Foro por la Memoria de la Comunidad de Madrid. Participació d'Edmon Gimeno a les jornades *La infancia bajo la represión franquista*, al Círculo de Bellas Artes.

27 novembre. Lliurament dels XIV Premis de Geografia i Història, Fernando Piqueras Sancho, a la Sala d'Actes de l'IES Manuel de Cabanyes de Vilanova i la Geltrú, instituïts per promoure l'estudi i la recerca entre els estudiants de l'Institut. A més dels càrrecs del centre, participaren en l'acte l'alcalde de la localitat i l'Amical de Mauthausen, a través de les intervencions de Marcel·lí Garriga i Rosa Toran.

30 novembre. Sant Esteve Sesrovires. Conferència de Rosa Toran dins el cicle temàtic Memòria històrica, a la Biblioteca Joan Pomar Sala.

Exposició *Imágenes y memoria de Mauthausen*

El dia 23 de novembre s'inaugurà aquesta exposició en el Centre Cultural Auditori Mariana Pineda de l'ajuntament de Velilla de San Antonio (Madrid).

L'acte fou presidit per la Sra. Mª Dolores Agudo, alcaldessa, la Sra. Gregoria Batalla, Regidora de Cultura i Concha Díaz, delegada de l'Amical a Madrid, i va gaudir d'una significativa representació dels socis de Madrid, periodistes de diferents mitjans i un nombrós públic.

L'exposició romandrà oberta fins el 10 de gener de 2008.

COL·LABORACIONES

Conferencias en Asturias: unas reflexiones

Cuando a principios de febrero, Conchi, una profesora de Enseñanza Secundaria de Lengua y Literatura en el Instituto de Boal, una población de apenas 3.000 habitantes en el occidente asturiano se puso en contacto conmigo después de haber visitado la Exposición "Memorial da Liberdade, represión e resistencia en Galiza, 1936 - 1977", organizada por la Consellería de Cultura de la Xunta de Galicia en Santiago de Compostela, nunca pensé que iba a tener tantas repercusiones. El motivo de la visita era el proyecto que estaba llevando a cabo el grupo de trabajo de la biblioteca escolar, denominado "Holocaustos Siglo XX", con el cual pretendían reflexionar acerca de la violencia en el mundo contemporáneo y el papel y la responsabilidad de los ciudadanos para frenarla. Conchi se sintió atraída por las vivencias de mi madre Mercedes Núñez, como recopiladora de información sobre los gallegos que estuvieron en los campos de concentración. También se interesaba por el magnífico documental del espacio "30 Minuts" de TV3-Catalunya, elaborado por Montse Armengou y su equipo sobre el campo de concentración de mujeres, "Ravensbrück, el infierno de las mujeres".

Pasaron los meses y el equipo de profesores y alumnos del Instituto de Boal culminaron su trabajo con gran éxito. En octubre acordamos llevar a cabo una proyección del documental, seguido de un coloquio en la Casa Cultural de aquella población con alumnos y profesores. A pesar de la gélida mañana de octubre, la

Casa Cultural se llenó de chavales y profesores y, a medida que se iban desgranando los testimonios del documental, los chavales permanecían en silencio. Luego vendría el coloquio, fructífero y animado. Me sorprendió el conocimiento que tenían los estudiantes del fenómeno de la deportación, no en vano ha-

bian preparado un trabajo conciencioso en el curso anterior. Me sorprendió también su madurez, sobretodo cuando un chaval alertó del peligro del acoso escolar que, si se descuidaba, podía transformarse en una violencia sin freno como la que oímos relatar por las deportadas. Les

llamó la atención que Siemens tuviera sus propios talleres en el interior del campo.

A la noche repetimos en la Casa de Cultura de Navia. El público, que también abarrotaba la sala, era distinto del de la mañana. El acto lo organizaba esta vez el Club UNESCO del Occidente de Asturias con su Secretaria y su Presidente pendientes de todos los preparativos. La Corporación Municipal estaba representada por su concejala de cultura, una mujer comprometida y emprendedora. Durante la proyección se podían oír los comentarios que suscitaban las imágenes y los testimonios de aquellas mujeres que, sin distinción de nacionalidad, de creencia, de ideales políticos o de estatus social, supieron luchar de forma solidaria contra el enemigo nazi en aquel escenario del horror de Ravensbrück. Al final de la proyección, como a la mañana, se hizo el silencio. El Presidente del Club UNESCO me diría que se había quedado sin palabras. En el coloquio pude aportar tanto las vivencias de mi madre como las mías propias como hijo de deportada. Una de las personas que intervino pidió que nuestro compromiso no se quedara en la asistencia a unas conferencias, sino que diéramos un salto cualitativo para no llegar a casa, encender el televisor y quedar impasible ante las noticias llegadas de Irak o de América Latina.

Pensé que a fuerza de ver el documental me iba a inmunizar. Afortunadamente me sigo emocionando al oír los testimonios de las deportadas.

Pablo Iglesias

Sentència del Tribunal Constitucional despenalitzant la negació de l'Holocaust

El passat 7 de novembre, el Tribunal Constitucional fallava el recurs d'apel·lació d'inconstitucionalitat presentat per Pedro Varela Geiss, propietari del que era el major centre de distribució de propaganda xenòfoba i nazi d'Europa i Sudamèrica, arran de la sentència que el va condemnar a 5 anys de presó, l'any 1998, en aplicació dels articles 607.2 i 510.1 del Codi Penal. La sentència, emparant-se en el dret a la llibertat d'expressió, declara incons-

titucional i nul·la la negació de l'Holocaust, mentre manté la pena per la seva justificació.

Espanya era un dels estats europeus que contemplava en el seu Codi Penal, el delictes de negació de l'Holocaust i, a partir d'ara, s'obre la via a l'expressió del negacionisme, fet d'extrema gravetat. L'Amical està treballant, junt amb altres associacions, per decidir quines són les accions que podem dur a terme immediatament.

MAI MÉS! Cultura i memòria antifeixista

Recomanem aquest multimèdia realitzat amb el suport de Fundació Jaume Bofill, Museu d'Història de Catalunya, Associació Madres de Plaza de Mayo, Oficina de Català de Ripollet, Consell de la Solidaritat i Cooperació Internacional i Amical de Mauthausen. El trobareu a www.maimes.cat.

COL·LABORACIONS

Holocaustos siglo XX

Un grupo de profesores del Centro Público de Educación Básica "Carlos Bousoño", de Boal, escogió este título para su proyecto dinamizador de la biblioteca escolar. Durante dos cursos consecutivos abordaron, con todos los alumnos de Enseñanza Secundaria Obligatoria y Bachillerato, el estudio de los

totalitarismos y sus trágicas consecuencias en la última centuria desde diferentes disciplinas: Historia, Literatura, Religión, Idiomas, Biología, Tecnología, Filosofía, Cultura Clásica... Con más voluntad que medios lograron la colaboración desinteresada de poetas, músicos y conferenciantes (entre ellos, Pablo Iglesias Núñez, delegado de la Amical de Mauthausen y otros campos en Galicia), que disertaron sobre el tema desde el punto de vista histórico y del testimonio de quienes padecieron los horrores del nazismo. El proyecto se materializó en una exposición colectiva de trabajos de alumnos y profesores en la Casa de la Cultura de la localidad el pasado mes de mayo. A juicio de los visitantes, la exposición fue toda una lección y una vacuna

contra las pretensiones totalitarias de cualquier signo, sin concesiones al dramatismo ni a la banalidad. Trabajos escolares realizados con amor y arte para denunciar los crímenes contra la humanidad y defender, desde un pequeño rincón de la montaña asturiana, la libertad y la paz.

Concepción Sanfiz Fernández

La tasca dels Templers de Jumilla

L'Associació «Templarios de Jumilla» du a terme una laboriosa tasca de recerca sobre els 13 veïns deportats, dels quals vuit moriren al camp de Gusen. Arran de la difusió per TeleCable Jumilla dels actes d'homenatge que es realitzaren el passat mes de març, han pogut localitzar alguns familiars i esmenar alguns errors que constaven en les trajectòries dels deportats, i han confeccionat un ampli dossier, en col·laboració amb l'Amical, que també ha cedit una de les seves exposicions fotogràfiques. En aquest moment, l'Associació Templers de Jumilla orienta el seu treball a aconseguir que l'Ajuntament erigeixi un monument i organitzi un acte institucional i públic en memòria dels deportats i dels familiars.

Llibres rebuts o adquirits (maig a novembre de 2007)

Alberti, Jordi, *El silenci de les campanes*, Proa.

Bladé i Desumvila, Artur, *Versos de guerra i de l'exili*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Creus, Jordi, *Dones contra Franco*, Ara Llibres.

Dueñas Iturbe, Oriol, *La repressió de guerra i postguerra 1936-1945. El cas d'Olesa de Montserrat*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Ferrer Benimelli, José Antonio, *Jefes de gobierno masones. España 1868-1936*, La Esfera de los Libros.

Figueres Josep M., *Veus de l'exili*, Cossetània.

Ginz, Peter, *Diario de Praga 1941-1942*, Acanilado.

Goebbels, Joseph, *Diario de 1945*, La Esfera de los Libros.

Hyvernaud, Georges, *La pell i els ossos*, La Campana Edicions.

Iglesias, María Antonia, *Maestras de la República, los otros santos, los otros mártires*, La Esfera de los Libros.

Kertész, Imre, *Dossier K*, Acanilado.

Pastor, Marc, *Montecristo*, Ed. Proa.

Payne, Stanley G. *40 preguntas fundamentales sobre la Guerra Civil*, La Esfera de los Libros.

Preston, Paul, *Idealistes sota les bales. Històries de la Guerra Civil*, Proa.

Ribera de la Souchère, Elena, *Lo que han visto mis ojos*, Galaxia Gutenberg- Círculo de Lectores.

Rodríguez Jiménez, José Luis, *De héroes e indeseables. La división azul*, Espasa Calpe.

Schellenberg, Walter, *Al servicio de Hitler*, Belacqua.

Solar, David, *Un mundo en ruinas. 1945-1946: de la caída de Alemania y la bomba de Hiroshima, a los juicios de Nuremberg y Tokio*, La Esfera de los Libros.

Sentís, Carles, *El procés de Nuremberg*, La Campana Edicions.

Solé Sabaté, Josep Maria (dir), *La Guerra Civil a Catalunya. Vol. 6. L'exili*, Edicions 62.

Solé, Felip; Pujol, Enric, *Exilis*, Angle Editorial.

Steigmann-Gall, Richard, *El Reich sagrado. Concepciones nazis sobre el cristianismo 1919-1948*, Akal Ediciones.

Weil, Simone, *La gravedad y la gracia*, Trotta Ediciones.

Zarzoso, Alfons, *Metges catalans a l'exili*, Col·legi Oficial de Metges de Barcelona.

LECTURES RECOMANADES

ALFONSO ORTELLS, Manuel, *De Barcelona a Mauthausen. Diez años de mi vida (1936-1945)*, Ed. Memoria Viva, Madrid 2007. 116 pàgs. L'obra recull els records de l'autor, des dels seus anys joves a l'Hospitalet, la guerra, el pas a França, fins a la seva instal·lació en aquest país, després de l'alliberament. A Mauthausen, l'habilitat d'Alfonso com a dibuixant li va permetre treballar a l'oficina del baucmando, factor que, sens dubte, va contribuir a la seva supervivència i al coneixement del funcionament del camp. Un seguit de dibuixos que l'autor, identificat com "El Pajarito", símbol de llibertat, va realitzar al mateix camp com a regals per als companys són la cloenda del llibre.

CONSTANTE, Mariano, *Tras Mauthausen*, Galaxia Gutenberg-Círculo de Lectores, Barcelona 2007. 295 pàgs. Aquesta nova obra del prolífic escriptor aporta molta informació referida a la seva trajectòria i, per extensió, a la de molts altres supervivents, sobre les vicissituds viscudes després de l'alliberament. A més dels aspectes personals, pel que fa a la construcció d'una nova vida laboral i afectiva a França, Constante explica les dificultats per trobar comprensió en els cercles polítics i els esforços per teixir les xarxes associatives d'ajut als deportats. És de gran interès la narració de la seva

contribució a la formació de l'Amical d'Espanya, en plena dictadura, així com la seva tasca de difusió de la memòria de la deportació republicana, en els anys finals del franquisme i en la transició.

OWEN, James, *Nuremberg. El mayor juicio de la historia*, Ed. Crítica, Barcelona 2007. 418 pàgs. Amb un prefaci que analitza els prolegòmens del judici, des de les iniciatives debatudes des de 1943 per castigar els crims comesos per l'Eix, el disseny del món de la postguerra a partir de 1944, els treballs i les negociacions previes a la celebració del judici, fins a la constitució del tribunal militar, la fixació dels càrrecs i la tria discutible dels 24 encausats. La part central del llibre l'ocupa una selecció de les transcripcions de les declaracions i les explicacions de jutjes, periodistes i acusats, al llarg de 1945 i 1946, quan el judici centrà l'atenció del món. Les paraules dels testimonis són prova fefaent de les accions d'un estat criminal.

WETTE, Wolfram, *La Wehrmacht. Los crímenes del ejército alemán*, Ed. Crítica, Barcelona 2007. 464 pàgs. Al llarg d'un llibre ben documentat, l'autor es proposa demostrar la corresponsabilitat de la Wehrmacht en els crims de guerra i en l'Holocaust, com a fruit d'un sòlid consens amb l'ideari nacionalsocialista.

Un llarg recorregut ens mostra la imatge negativa i racista sobre Rússia, així com l'antisemitisme present a l'exèrcit des de l'època guillermina, fins arribar a l'elaboració de la llegenda entorn una Wehrmacht neta, iniciada el mateix 1945 i que no es trencà fins els anys noranta, amb l'esperó que suposà l'exposició "Crims de la Wehrmacht entre 1941 i 1944", inaugurada, el 1995, a la ciutat de Hamburg.

ZUSAK, Markus, *La lladre de llibres*, La Campana, Barcelona 2007, 568 pàgs. Amb el teló de fons de l'Alemanya nazi, en els anys de guerra, amb penúries i bombardejos, Zusak, un autor australià d'origen austríac, confegeix una narració lírica, on la mort observa els esdeveniments i treballa. Liesel Meminger, una nena alemanya que ha perdut la seva família, arriba a la seva casa d'acollida, prop de Munich i del camp de Dachau, on el seu nou pare l'ensenyarà a llegir i ella gaudirà del plaer de la lectura, robant llibres i descobrint paraules. S'entrellacen un seguit d'històries, el seu amic Rudy, que es pinta la cara de negre per emular a Jesse Owens, un jueu amagat, Max, que escriu llibres al soterrani en pàgines arrencades del *Mein Kampf*, la mare, els veïns...; totes elles mostren com encara queda gent que no s'avé a seguir les consignes de Hitler.

Viatge a Mauthausen, maig 2008

Com altres anys, assistirem als actes commemoratius amb un grup d'estudiants de tot Espanya. Hi haurà un nombre limitat de places reservades als socis, per a les quals tindran preferència les vídues; en cas que resulti un major nombre de demandes que de places disponibles, es farà un sorteig. El termini per a inscriure's finalitzarà el 30 de gener.

Tallar per la línia de punts o fotocopiar i enviar a l'Amical.

BUTLLETA D'AFILIACIÓ A L'AMICAL

Quota anual: 20 euros

Nom (i/o entitat)

Cognoms

D.N.I.

Data naixement

Domicili

Professió

Codi postal

Població

Tel.

Adreça electrònica

Dades domiciliació bancària Caixa o Banc

Agència nº

Domicili

Codi postal

Població

Llibreta / c/c nº

Sr. Director: Us prego feu efectius els rebuts de l'Amical Mauthausen a càrrec de la meva llibreta o c/c.

Deportat/da

Familiar

Col·laborador/a

Signatura: